

PRINT MEDIA

<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2025.87.9>

Review of socio-political and literary-artistic magazines of Ternopil during the period of Ukraine's independence

Nataliia Dashchenko, Oksana Kushnir, Tetiana Reshetukha
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

A review of public, political, literary, and artistic magazines published in Ternopil during the period of Ukrainian independence has been conducted. The aim is to analyse the editorial and authorial composition, thematic vectors and genre dominants of the magazines Ternopil, Sova, Literary Ternopil and LitTerA. The following methods were used in the research: analysis and synthesis to structure the material, generalisation to formulate conclusions, the chronological method to trace the dynamics of development, and a sociocultural approach that allowed the magazines to be considered as an element of the social and cultural context. The description of the publications includes the title, information about the editorial board, publishers, years and frequency of publication, number of issues, information about the thematic and genre content, authors, etc. As a result of studying selected magazines (Ternopil – 33 issues, Sova – 9, Literary Ternopil – 48, LitTerA – 10), it was found that they became a platform for promoting literature, history and art, and for shaping civic awareness and political culture. The editors of the publications – public and cultural figures Mykhailo Onyskiv, Bohdan Melnychuk, Petro Soroka, and Oleg Smolyak – ensured the conceptuality and high quality of the materials. The magazines published texts of fiction, literary and art criticism, journalistic and publicistic materials, and scientific texts. The genre palette was formed, in particular, by announcements, interviews, reviews, responses, overviews and articles, memoirs, diaries, portraits, etc. The publications were interdisciplinary in nature and performed informational and educational functions, thus becoming an important factor in public communication and the affirmation of national values and identity.

Keywords: magazine periodicals, regional periodicals, socio-political magazine, literary and art magazine, topics, genres

Citation: Дашченко, Н., Кушнір, О., Решетука, Т. (2025). Огляд громадсько-політичних і літературно-мистецьких журналів Тернополя періоду Незалежності України, 87 (2), 114–123. <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2025.87.9>

Copyright: © 2025 Наталія Дашченко, Оксана Кушнір, Тетяна Решетука. This is an open-access draft article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

ДРУКОВАНІ МЕДІА

Огляд громадсько-політичних і літературно-мистецьких журналів Тернополя періоду Незалежності України

Наталія Дашченко, Оксана Кушнір, Тетяна Решетуха

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

Мета – здійснити огляд громадсько-політичних і літературно-мистецьких журналів Тернополя періоду незалежності України. Проаналізовано редакційно-авторський склад, тематичні вектори і жанрові домінанти часописів «Тернопіль», «Сова», «Літературний Тернопіль», «ЛітТерА». У процесі дослідження використано методи: аналізу і синтезу – для структурування матеріалу, узагальнення – для формулювання висновків, хронологічний метод – для простеження динаміки розвитку, а також соціокультурний підхід, який дозволив розглядати журнали як елемент громадського й культурного контексту. Опис видань враховує назву, відомості про редакційну колегію, видавців, роки і періодичність виходу, кількість чисел, відомості про тематичне та жанрове наповнення, авторський склад тощо. У результаті студій обраних журналів («Тернопіль» – 33 випуски, «Сова» – 9, «Літературний Тернопіль» – 48, «ЛітТерА» – 10) з'ясовано, що вони стали платформою для популяризації літератури, історії та мистецтва, формування громадянської свідомості й політичної культури. Редактори видань – громадсько-культурні діячі Михайло Ониськів, Богдан Мельничук, Петро Сорока, Олег Смоляк – забезпечили концептуальність і високу якість матеріалів. Часописи публікували тексти художньої літератури, літературно-мистецької критики, журналістські та публіцистичні матеріали, наукові тексти. Жанрову палітру формували анонси, інтерв'ю, рецензії, відгуки, огляди і статті, спогади, щоденники, портрети тощо. Видання мали міждисциплінарний характер, виконували інформаційно-просвітницькі функції, тому стали важливим чинником суспільної комунікації, утвердження національних цінностей та ідентичності.

Ключові слова: журнальна періодика, регіональна періодика, громадсько-політичний журнал, літературно-мистецький журнал, тематика, жанри

Одним із найвагоміших джерел оперативного інформування про події і факти суспільного життя та засобом формування світогляду є періодичні видання. Вони становлять практичний і пізнавальний інтерес як для широкого кола читачів, так і для фахівців різних галузей знань, впливають на громадську думку, сприяють розширенню світогляду, супроводжують відпочинок.

Наталія Дашченко <https://orcid.org/0000-0002-6189-6897>

Оксана Кушнір <https://orcid.org/0000-0003-3201-5285>

Тетяна Решетуха <https://orcid.org/0000-0003-4515-3425>

Цю статтю було опубліковано спочатку онлайн 22 жовтня 2025 року. Статтю написано у межах колективної наукової теми «Регіональні медіа у контексті викликів часу» кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. У розробленні дослідження, зборі, аналізі чи інтерпретації даних, у написанні рукопису спонсори участі не брали.

Електронна адреса автора для листування: Оксана Кушнір oksanakush8@gmail.com

Одним із важливих періодів в історії становлення і розвитку українських друкованих медіа є 90-ті роки ХХ ст. – час проголошення і перших років державної незалежності. У Тернополі тоді відбувалися зміни, характерні для всієї України, зокрема й у сфері масової комунікації. Наприкінці 1980-х років впливовою та авторитетною була мережа ідеологічно-номенклатурних видань. Невдовзі серйозну конкуренцію для них почала складати неофіційна преса, або, як її ще називають, самвидавна, незалежна, альтернативна.

Регіональні журнальні видання періоду незалежної України є малодослідженими. Окремі наукові публікації представляють найбільш характерні риси регіональних молодіжних журналів в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. (Івашенко, 2017); простежують еволюцію українських жіночих журналів, їх нерівномірний розподіл за регіонами (Олійник, 2003; Мудра & Кіца, 2018); аналізують типологічні особливості репертуару й репрезентативності вітчизняної журнальної продукції в регіонах країни (Комова & Петрушка, 2023).

На Тернопіллі у різні часи виходила періодика, яка відображала потреби читачів та можливості засновників і видавців. Варто звернути увагу на те, що існує тяглість періодичної видавничої традиції на Тернопіллі, яка бере початок на зламі ХІХ–ХХ ст. Упродовж першої третини ХХ ст. у краї з'явилося п'ять друкованих журналів, серед яких чотири можна класифікувати як літературно-мистецькі («Молодіж» (1904–1905), «Чар-Зілля» (1928), «Сяйво» (1930) у Тернополі та «Віра» (1923) у Кременці) та один – як літературно-науковий («Літературно-науковий вістник» (1929–1930, Тернопіль). Тематичне наповнення цих видань охоплювало літературознавство, історію, культурно-просвітницьку проблематику, питання родинного виховання. Основна увага зосереджувалася на утвердженні української національної ідентичності, згуртуванні культурно активних верств населення, підтримці освітніх ініціатив і популяризації знань у складних політичних умовах.

У першій третині ХХ ст. в Тернополі, Бережанах і Кременці гімназисти видавали 8 рукописних літературно-мистецьких часописів – «Поступ», (Бережани); «Ідея», «Перший промінь», «Праця» (Тернопіль); «Перші кроки», «Юнацтво», «Хвиля», «Проліски» (Кременець). Вони містили поезію, прозу, рецензії та статті національно-патріотичного спрямування. Попри невеликі обсяги, обмежену аудиторію та короткий період існування, вони були майданчиком для літературної творчості гімназистів, публікували рецензії, публіцистичні статті, а також торкалися соціально-етичних і патріотичних тем, актуальних для учнівської молоді. Їхня діяльність була спрямована на формування національної свідомості, розвиток художніх уподобань та виховання громадянської активності (Галушко, 2008; Решетука, 2010, 2022).

На початку 1990-х українська преса загалом та регіональна зокрема зробила потужний кількісний і якісний ривок. Якщо газетні видання Тернопільщини стали об'єктом наукового вивчення у статтях та дисертаціях (Вільчинський, 2012; Пелешок, 2022), то журнали досі залишаються малодослідженими.

Окремі видання локальної журнальної періодики розглянула у своїх розвідках Н. Дашенко: окреслила тенденції заснування і випуску журналів Тернопільщини упродовж 1990–2020 рр. (Дашенко, 2023), розглянула журнал «Тернопіль» у контексті журнальної періодики краю та провела проблемно-жанровий огляд його контенту (Дашенко & Джуrowsька, 2013а, 2013б), здійснила типологічний і структурно-змістовий аналіз часопису «Літературний Тернопіль» як унікальної платформи для інформування про літературно-мистецьке та громадсько-політичне життя краю (Дашенко, 2013, 2021, 2022). І. Гороховянко окреслила тематичне наповнення рубрик сайта журналу «Золота Пектораль» (Гороховянко, 2024б), здійснила дослідження структурно-змістових ознак інформаційно-методичного вісника Тернопільської обласної ради «Рада» (Гороховянко, 2024а).

Актуальність розвідки впливає з недостатності наукового вивчення журнальної періодики Тернопільщини та важливості її у ствердженні національної самостійності у перші роки після розпаду радянської системи та в наступний період. Серед доволі строкатої низки місцевих часописів виокремлено громадсько-політичні і літературно-мистецькі журнали, які виходили регулярно і тривалий час. Саме ці критерії дозволять простежити реалізацію типу видання, послідовність його самопозиціонування. Крім того, ця категорія періодики привертає дослідницьку увагу як трибуна виголошення громадянської національної позиції, пропагування державотворчих процесів, потужне джерело вивчення історії та творення новітнього демократичного простору.

Мета – здійснити огляд громадсько-політичних і літературно-мистецьких журналів Тернополя періоду незалежності України. Завдання: охарактеризувати редакційно-авторський склад часописів «Тернопіль», «Сова», «Літературний Тернопіль», «ЛітТерА»; окреслити їх тематичні вектори та жанрові доміанти.

Метод

Методологічну основу статті становлять принципи системності, конкретності й об'єктивності, що забезпечують комплексний і неупереджений підхід до аналізу досліджуваного матеріалу. Загальнонаукові методи аналізу і синтезу застосовано для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження та структування інформації про окремі періодичні видання. Метод узагальнення використано для формулювання висновків і реконструкції пресового ландшафту регіону.

Хронологічний метод залучено для простеження динаміки розвитку місцевої періодики протягом періоду Незалежності України. Допоміжно використано соціокультурний підхід, що дає змогу розглянути журнальну продукцію як частину культурного й громадського контексту й оцінити її роль у формуванні ідентичності, громадянського суспільства та культурної пам'яті.

Для аналізу виокремлених журналів застосовано адаптовану версію «Схеми повного бібліографічного опису» (Романюк, Галушко, 1993), що охоплює: назву періодичного видання; відомості про редакційну колегію, видавця; роки і періодичність виходу видання; кількість випущених чисел видання; відомості про тематичне та жанрове наповнення, автуру тощо.

Результати та обговорення

Суспільно-політичний журнал – це «журнал, який містить публікації переважно актуальної суспільно-політичної тематики, а також науково-популярні, літературно-художні, гумористичні й сатиричні твори», «за читацькою адресою суспільно-політичний журнал може бути призначено певним категоріям читачів: молоді, жінкам, дітям, фахівцям різних сфер діяльності тощо» (ДСТУ, 2016, с. 19). ДСТУ не виокремлює літературно-мистецьких журналів, вказуючи на літературно-художній («періодичне журнальне видання творів художньої літератури, а також публіцистичних та критичних статей і матеріалів») та популярний журнал («періодичне журнальне видання статей та матеріалів з різноманітних питань – культури, спорту, побуту тощо, призначене широкому колу читачів») (ДСТУ, 2016, с. 20).

Громадсько-політичні журнали в «чистому» вигляді засновують рідко. Як правило, при створенні часописів поєднують види видань, наприклад: «історико-краєзнавчий і літературно-мистецький», «громадсько-політичний і літературно-мистецький». Такий підхід забезпечив аналізованим виданням охоплення широкого спектра тем, включаючи політичні події, соціальні проблеми, економічний розвиток, міжнародні відносини, культурні тенденції та інші аспекти життя краю. Також це розширило жанрові межі публікацій, за-

лучення текстів журналістських (статті, інтерв'ю, огляди), художньо-літературних (проза, поезія, драматичні твори), наукових (статті, рецензії, відгуки), що забезпечило поєднання і чергування аналітичних, інформаційних, публіцистичних, художніх матеріалів, які стосуються суспільних, політичних, економічних та культурних питань. Журнали не лише інформують, а й аналізують проблеми, дають коментар та оцінку подій, приваблюючи різну за читацькими вподобаннями аудиторію.

Напередодні проголошення Незалежності України у Тернополі засновано у 1990 р. місьцевий громадсько-політичний та літературно-мистецький часопис «**Тернопіль**». Шеф-редактор – Борис Хижняк, головний редактор – Михайло Ониськів. Від 1994 р. журнал редагував Богдан Мельничук. Перший номер з'явився у січні 1991 р., журнал виходив до 1997 р. щоквартально. Загалом побачили світ 33 випуски, 5 із яких були спареними.

Тематичний спектр видання демонструють основні рубрики: «Нам пора для України жити», «Імена, на які накладали табу», «Пантеон українства», «Наука і суспільство», «Вчорашні рани», «Сучасність. Полеміка», «Золота сурма: Поезія», «Мала проза», «Велика проза. Першодрук», «Тернопілля у дзеркалі часу: події, факти, імена», «Срібні октави», «Подільський віночок». Журнал присвячений «відновленню історичної пам'яті українців, ознайомлює читачів із творами репресованих письменників, стрілецькою піснею, походженням та історією українських пісень-гімнів, творами письменників української еміграції та сучасних літераторів... а також історична, літературно-мистецька інформація про минуле та сучасне Тернопільщини, культурне життя, спогади політв'язнів, учасників національно-визвольних змагань» (Ковалів, 2007, с. 479).

У жанровому вимірі в журналі представлені твори художньої літератури (проза, драма, поезія), спогади, журналістські матеріали (замітки, інтерв'ю, огляди, нариси), наукові тексти (статті, рецензії). У часописі вперше опубліковані частини роману «Опирі» Ю. Опільського, нові твори Д. Павличка, Л. Різника, П. Перебийноса, Д. Герасимчука, Б. Демківа, В. Вихруща, П. Тимочка, Г. Петрука-Попика, О. Вільчинського, Б. Бастюка, О. Германа та ін. (Ковалів, 2007, с. 479).

Надзвичайно актуальними для краю початку 90-х років були додатки до журналу, присвячені літературним персоналіям: випущено два додатки «Тернопільщина літературна» й три відповідних тематичних номери, а також тематичний випуск «Подільський віночок: випуск для дітей» (Дашенко & Джуrowsька, 2013а, с. 123–124).

Цей журнал був своєрідним інформаційним і культурним осередком краю, зосередившись на популяризації місцевої історії, традицій, літератури та мистецтва, висвітлюючи діяльність громадських організацій, культурні ініціативи. Часопис був платформою для обговорення актуальних питань, що стосувалися життя краю, для публікування творів місцевих письменників, сприяючи утвердженню національної ідентичності, культурної спадщини, розвитку літературного процесу в регіоні. Журнал «Тернопіль» підкреслив унікальність краю, відіграв значну роль у відображенні місцевої історії, традицій та формуванні культурного середовища.

«**Сова**» – незалежний літературно-мистецький часопис, заснований у березні 1999 р. Перші 7 чисел виходили регулярно, далі – до 2004 р. видання з'являлося спорадично. У фондах Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки зберігається 9 випусків часопису. Співзасновник і видавець Петро Сорока зібрав міжнародну редколегію: Є. Баран (Івано-Франківськ), П. Вольвач (Київ), Р. Дідула (Львів), М. Зимомря (Польща), С. Дзюба (Чернігів), В. Ілля (Київ), В. Захарченко (Черкаси), Л. Литвинчук (Рівне), З. Коваль (Німеччина), М. Мельничук (Німеччина), В. Слапчук (Луцьк), С. Сапеляк (Харків), П. Марецькі (Польща). Редакцію склали В. Ванчура (директор), П. Сорока, Ю. Завадський, Б. Бастюк.

У самопозиціюванні видання зазначено тематику: література, мистецтво, релігія, яку конкретизувала і розширювала рубрикація, що включала поезію, прозу, критику, мистецтво, публікації про ювілеї, довідкові розділи «Книговітрина», «Про авторів». Жанрову палітру видання сформува­ли: художня проза, вірші, рецензії і відгуки, спогади, портрети, анонси.

Редакторський колектив добирав для співпраці авторів сучасності (І. Гнатюк, І. Іов, М. Медуниця, В. Рябий, Л. Тарнашинська, П. Тимочко, Б. Щавурський, М. Холодний та ін.) і минулого (І. Керницький, Ю. Тис, Ю. Стефаник, В. Ярмуш та ін.). Велику частку скла­дали публікації українців, що творили в еміграції: Е. Анд­ієвська (Німеччина), Р. Бабовал (Бельгія), О. Гай-Головко (Канада), І. Качуровський (Німеччина), В. Кикоть (Азербайджан), І. Кошелівець (Німеччина), Ю. Красноштан (Канада), С. Родіон (Австра­лія), С. Фостун (Великобританія), Г. Черінь (США) та ін.

Часопис «Сова» став важливим майданчиком для формування витонченого естетично­го простору, зорієнтованого на збереження й розвиток української літературно-мистецької традиції. Редакція об'єднала різні покоління митців з України та діаспори, залучила ши­рокий авторський колектив, скомпонувала тематично і жанрово розмаїтий контент, чим сприяла утвердженню національної культурної ідентичності.

«Літературний Тернопіль» – літературно-мистецький і громадсько-політичний жур­нал, що виходив у м. Тернопіль від березня 2008 р. Створений на основі журналу «Терно­піль». Публікувався щоквартально у 2008–2019 рр.; вийшло 48 випусків. Це – спільний проєкт Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, ТОО НСПУ і видавничого дому «Вільне життя плюс». Редакційний колектив часопису очолював Богдан Мельничук. Редакційна рада на початках мала такий склад: Б. Андрушків, О. Астаф'єв, Є. Безкорований, Р. Гром'як, І. Гуцал, Л. Костишин, І. Крупський, Я. Омелян, М. Ониськів, П. Перебийніс, Н. Поплавська, Л. Романчук, Б. Ткачик, М. Ткачук, П. Федоришин, Б. Хаварівський, В. Хім'як. У різні роки склад редак­ційної ради змінювався.

Повноцінним засобом втілення концептуального підходу до структурування видання була рубрикація: «Велика проза: першодрук», «Золота сурма: поезія», «Мала проза», «Де­бют у нас», «Ювілеї», «Театр», «Із блокнота письменника», «Літературознавство», «Літе­ратурна критика», «Краєзнавство», «Історія. Версія», «Вісьта-війо!», «Поличка бібліофі­ла», «Інтерв'ю на прохання читачів», «Тернопілля у дзеркалі часу: події, факти, імена», «... і насамкінець» та ін. У виданні переважали постійні рубрики, які наявні в усіх числах часопису (або майже в усіх, бо трапляються пропуски в один-три випуски), та завершені (наприклад, рубрика «Вісьта-війо!» існувала у 2008–2015 рр.) або розпочаті й продовжувані («Краєзнавство», наповнювана у 2009–2019 рр.). Повторювані рубрики з'явилися у кількох випусках щороку чи впродовж кількох років. Наприклад, рубрика «200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» велася упродовж усіх випусків 2014 р. Інші з'являлися непослідовно: «Актуальне інтерв'ю», «Драматургія», «Історична белетристика», «Літе­ратурний портрет», «Особистості», «Політика» та ін. (Дашенко, 2022, с. 36–44).

Видання висвітлювало широке коло проблем історичної, літературної, етнографічної, мистецької, політичної тематики. Редактори добирали своєрідні й унікальні вітчизняні твори літератури та художнього мистецтва (журнал мав кольорову вклейку зі світлинами з доробків малярства, скульптури місцевих майстрів). Часопис публікував наукові студії, архівні документи, щоденники та спогади, подавав анонси та огляди (подій, книжкових новинок), статті, інтерв'ю, портретні (творчі) нариси. Свого часу це видання першим дру­кувало твори багатьох знаних сьогодні письменників Тернопілля. У журналу була катего­рія постійних авторів, наприклад: С. Сапеляк, І. Дуда, Б. Андрушків, Р. Ладика, Т. Дігай, Л. Романчук та ін. Були автори – фахівці з питань філософії, літературознавства, музико-

знавства, краєзнавства, політології, художнього і театрального мистецтва. Значна частка текстів – художні, які належать знаним письменникам і поетам. Проте редактори залучали і молодих авторів, поміщаючи їх твори у рубриках «Поезія молодих» (Б. Боденчук, Ю. Вітяк, Р. Воробйов, Ю. Дзюла, Ю. Іванчук, В. Колісник, А. Лисенко, Ю. Матевощук, Г. Осадко, Н. Пасічник, О. Підфігурний, О. Савальська та ін.) та «Проба пера», у якій публікували твори студентської та учнівської молоді.

Часопис «Літературний Тернопіль» декларував пріоритетні цінності і тематичні напрямки сучасної доби, сприяв виявленню естетичних і громадянських позицій авторів, виконував роль фіксації, систематизації, популяризації та критичного аналізу знакових явищ Тернопілля.

У 2023 р. почав виходити літературно-мистецький та громадсько-політичний журнал «ЛітТерА». Це – кварталний часопис ТОО НСПУ. Назва має таке повне написання: «Літературне Тернопілля Ансамблеве». Прикметник «ансамблевий» (фр. ensemble – разом, безліч) в українській мові має ряд синонімів: спільний, сумісний, колективний, об'єднаний, груповий, сукупний. Очевидно, у назві журналу це слово декларує і спільну діяльність з видання часопису, і його призначення для широкого кола читачів, і те, що контент стосується багатьох актуальних подій та проблем краю. Шеф-редактор видання – Олег Смоляк. Головна редакторка – Валентина Семеняк. До редакційної колегії постійно входять: М. Назар (поезія, гумор), А.-В. Палій (проза), Т. Дігай (публіцистика); непостійно – Т. Комаринський (презентації), В. Кравчук, О. Атаманчук (твори для дітей). Станом на середину 2025 р. вийшло 10 випусків журналу.

Часопис намагається відображати події місцевого культурного та суспільного життя. Це простежуємо за постійними рубриками: «Слово про слово», «Поезія», «Мала проза», «Велика проза», «Гумор», «Дітям», «Дебют», «Наш гість», «Ювілеї», «Пам'ятаємо», «Рецензії», «Презентації». У них представлено художні (прозу, поезію, гумор, літературні казки), публіцистичні тексти (інтерв'ю, статті на актуальні соціально-політичні та культурні теми, спогади, портрети), критику (рецензії на книги, аналіз творчості письменників, статті про літературний процес), хроніку літературно-мистецького життя міста. Журнал публікує твори місцевих письменників і поетів (М. Баліцька, О. Волков, Г. Костів-Гуска, М. Назар, Ю. Нестерович, Н. Пасічник, І. Фарина, Г. Шулим, Ж. Юзва та ін.), критиків (Т. Дігай, В. Судома), науковців (Л. Вашків, М. Данилевич, В. Семеняк, О. Смоляк). Авторами переважно з Тернополя й області (Кременець, Тербовля, Зборів, Збараж та ін.), проте опубліковано й авторів з Чернігова, Дніпра, Запоріжжя, Миколаєва – міст, переселенці з яких від 2022 р. живуть на Тернопіллі.

«ЛітТерА» є важливим часописом для інформування про громадсько-політичні події Тернополя й області, ознайомлення з літературою рідного краю, з актуальними книжковими новинками, з мистецькими персоналіями та їх доробком.

Зазначимо, що у статті не досліджуються всеукраїнські часописи (культурологічний ілюстрований журнал «Форум» (1996–1997 рр.) (Мельничук, 2008b, с. 526), всеукраїнський дитячий пізнавально-розважальний журнал «Клас» (1996–2007 рр.) (Дем'янова, 2008, с. 82), всеукраїнський музичний журнал «Своя музика» (2007–2008 рр.) (Мельничук & Уніят, 2008, с. 539), які виходили або короткий період, або нерегулярно, або були призначені для спеціалізованої аудиторії, тому можуть бути розглянуті в іншій публікації. Також звертають на себе увагу часописи місцевого рівня, які тяжіють до розглядуваних видів журналів: суспільно-політичний часопис «Гарт» (1997 р.) – орган Тернопільської обласної організації КУН (Заверуха, 2008, с. 339), історико-краєзнавчий і літературно-мистецький журнал «Тербовлянщина» (м. Тербовля, 1999 р.) (Сеник, 2008, с. 399), літературно-мистецький та громадсько-публіцистичний часопис південно-західного Поділля «Пектораль» (м. Чортків, 2007–2008 рр.), наступником якого у 2008 р. став всеукраїнський літе-

ратурно-мистецький і громадсько-публіцистичний журнал «Золота Пектораль» (Мельничук, 2008а, с. 450).

Висновки

Здійснений огляд громадсько-політичних і літературно-мистецьких журналів Тернополя періоду Незалежності України дав змогу виявити низку особливостей їхнього функціонування та значення в культурно-інформаційному просторі краю. Попри те, що більшість із них з різних причин (фінансові проблеми, зміна редакторського складу і редакційної політики, нездатність вийти за межі регіону, слабкі рекламні кампанії, неготовність конкурувати з іншими медіа та новими форматами реалізації тощо) припиняли функціонування, вони були платформою для поширення та пропагування державних та національних цінностей, виступали потужним джерелом фіксування сучасної української дійсності. Опис видань враховує назву, відомості про редакційну колегію, видавців, роки і періодичність виходу, кількість чисел, відомості про тематичне та жанрове наповнення, авторський склад тощо.

Огляд редакційно-авторського складу розглянутих громадсько-політичних та літературно-мистецьких журналів «Тернопіль», «Сова», «Літературний Тернопіль», «ЛітТерА» засвідчив високий рівень організаційної та творчої праці ініціаторів і редакторів – активних громадських діячів Михайла Ониськіва, Богдана Мельничука, Петра Сороки, Олега Смоляка. Вони забезпечили часописам продумані концепції, високоповажний склад редколегій, представницьку добірку авторів, майстерне редакторське опрацювання залучених до публікування матеріалів, регулярність виходу упродовж тривалого часу («Тернопіль» – 33 випуски, «Сова» – 9, «Літературний Тернопіль» – 48, «ЛітТерА» – 10).

Досліджувані видання представляють міждисциплінарний тематичний дискурс, що відображає цілісне висвітлення суспільно-політичних, економічних і культурних процесів у краї в контексті загальнонаціонального та міжнародного векторів. Рубрикація та зміст журналів визначають їх інформаційно-пізнавальне та культурно-просвітницьке спрямування задля популяризації локальної історії, традицій, літератури та мистецтва, промоції творчості місцевих авторів. Видання були майданчиком для оприлюднення актуальних поглядів із різних сфер життя регіону, слугували осередком стимулювання громадянської активності, формування політичної культури краян. Спостережено, що найбільш забезпеченою контентом є літературна складова часописів, мистецькі події представлені нерегулярно, найменш репрезентативною є інформація про суспільні та громадські процеси. Оскільки аналізовані часописи переважно мали регіональне розповсюдження, то в них актуалізовано місцеві наративи, хоча спостерігається висвітлення резонансних закордонних подій або суголосних для Тернопільщини (наприклад, щодо уродженців краю, міжрегіональних / міжнародних проєктів тощо).

Різним інтелектуальним запитам аудиторії відповідає поєднання тематичної різноманітності та широкого спектра жанрової палітри. Часопис «Тернопіль» публікував тексти художньої літератури (прозу, драму, поезію), спогади, журналістські матеріали та наукові тексти. Жанрову палітру журналу «Сова» сформували художня проза, вірші, рецензії і відгуки, спогади, портрети, анонси. «Літературний Тернопіль» охоплює різноманітні жанри – від наукових студій, архівних матеріалів, першодруків, щоденників і спогадів до статей, інтерв'ю, анонсів та оглядів. Часопис «ЛітТерА» публікує художні (прозу, поезію, гумор, літературні казки), публіцистичні тексти (інтерв'ю, статті, спогади, портрети), критику (рецензії на книги, аналіз творчості письменників, статті про літературний процес), хроніку літературно-мистецького життя міста.

Перспективним є послідовне і комплексне вивчення різних видів журнальної періодики Тернопільщини в різних аспектах: жанрове розмаїття, тематичний спектр, авторський

склад та ін. Важливим є визначення ролі цих видань у широкому історико-культурному контексті.

Внесок авторів: Наталія Дашенко – концептуалізація, написання початкового варіанта (чернетки) статті, висновки, перегляд і редагування; Оксана Кушнір – формальний аналіз, анотація, вступ, висновки; Тетяна Решетуха – формальний аналіз, вступ, методологія, упорядкування посилань.

Декларація про генеративний штучний інтелект та технології, що використовують штучний інтелект у процесі написання. Під час підготовки цієї статті автори не використовували інструменти штучного інтелекту. Авторі статті несуть повну відповідальність за правильне використання та цитування джерел.

Посилання

- Вільчинський, О. К. (2012). Преса Тернопільщини 1985-1991 років: структурно-змістовий аспект [The press of the Ternopil region in 1985-1991: structural and content aspects]. (Автореф. дис. ... к. н. соц. ком.). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ.
- Галушко, М. (2008). Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886–1944 pp.): історико-бібліографічне дослідження [Ukrainian Periodicals of Ternopil and Ternopil Region (1886–1944): A Historical-Bibliographical Study]. Львів: НАН України; ЛНБ ім. В. Стефаника; Науково-дослідний центр періодики.
- Гороховянко, І. (2024a). Структурно-змістові особливості інформаційно-методичного вісника «Рада» [Structural-Content Features of the Informational-Methodological Bulletin "Rada"]. *Образ*, 2(45), 78–85.
- Гороховянко, І. (2024b). Тематичне наповнення рубрик сайту журналу «Золота пектораль» [Thematic Structure of the Sections of the "Golden Pectoral" Journal Website]. Сучасний масмедійний простір: реалії та перспективи розвитку : матеріали II Всеукраїнської конференції молодих вчених, 10 квітня 2024). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 12–15.
- Дашенко, Н. (2023). Журнальна періодика Тернопільщини (1990–2020 pp.) [Journal Periodicals of Ternopil Region (1990–2020)]. С. В. Семенко (ред.) *Регіональна журналістика в Україні: історія, реалії, виклики, перспективи*, 9, (38–42). Полтава: ПНПУ ім. В. Короленка. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/31637>
- Дашенко, Н. Л. (2013). Функціонально-типологічні та концептуальні риси журналу «Літературний Тернопіль» [Functionally-Typological and Conceptual Features of the "Literary Ternopil" Journal]. *Медіапростір*, 3, 71–74. Тернопіль: Терно-граф.
- Дашенко, Н. Л. (2021). Типологічні ознаки літературно-мистецького і громадсько-політичного часопису «Літературний Тернопіль» [Typological Features of the Literary-Art and Socio-Political Journal "Literary Ternopil"]. С. В. Семенко (ред.) *Регіональна журналістика в Україні*, 7, 9–12. Полтава: ПНПУ ім. В. Короленка.
- Дашенко, Н. Л. (2022). Рубрика як корелянт позиціонування часопису «Літературний Тернопіль» [Section as a Correlate of Positioning of the Journal "Literary Ternopil"]. *Образ*, 2(39), 36–44. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2022.2\(39\)-36-44](https://doi.org/10.21272/Obraz.2022.2(39)-36-44)
- Дашенко, Н., & Джуrowsька, С. (2013a). Журнал «Тернопіль» у контексті журнальної періодики краю [The "Ternopil" Journal in the Context of Regional Periodicals]. *Літературний Тернопіль*, 3(56), 118–128.
- Дашенко, Н., & Джуrowsька, С. (2013b). Журнал «Тернопіль»: проблемно-жанровий огляд [The "Ternopil" Journal: A Problem-Genre Review]. *Літературний Тернопіль*, 4(57), 118–128.
- Дем'янова, І. (2005). Клас [Klas]. Г. Яворський (гол. ред.) *Тернопільський енциклопедичний словник*. Т. 2: К–О, (с. 82). Тернопіль: ВПК «Збруч».
- ДСТУ 3017:2015. (2016). Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять [Information and Documentation: Publications. Main Types. Definitions]. Київ: ДП «УкрНДНЦ». <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/04/dstu-3017-2015.pdf>
- Заверуха, І. (2004). Гарт [Hart]. Г. Яворський (гол. ред.) *Тернопільський енциклопедичний словник*. Т. 1: А–Й, (с. 339). Тернопіль: ВПК «Збруч».
- Івашенко, М. М. (2017). Молодіжна преса регіонів України наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.: статистичні показники та якісне наповнення [Youth Press in Ukrainian Regions at the Turn of the

- 20th–21st Centuries: Statistics and Qualitative Content]. Наукові праці історичного факультету ЗНУ, 48, 211–215.
- Ковалів, Ю. І. (ред.) (2007). Літературознавча енциклопедія [Literary Studies Encyclopedia] Т. 2 (с. 479). Київ: ВЦ «Академія».
- Комова, М. В., Петрушка, А. І. (2023). Типологічна репрезентативність журналів України [Typological Representativeness of Ukrainian Journals]. Вісник ХДАК, 63, 35–55.
- Мельничук, Б. (2008b). Форум [Forum]. Г. Яворський (гол. ред.) Тернопільський енциклопедичний словник [Ternopil Encyclopedic Dictionary] Т. 3: П–Я, (с. 526). Тернопіль: ВПК «Збруч».
- Мельничук, Б. (2009a). Пектораль [Pectoral]. Г. Яворський (гол. ред.) Тернопільський енциклопедичний словник. Т. 4: А–Я, (с. 450). Тернопіль: ВПК «Збруч».
- Мельничук, Б., & Уніят, В. (2009). Своя музика [Svoya Muzyka]. Г. Яворський (гол. ред.) Тернопільський енциклопедичний словник. Т. 4: А–Я, (с. 539). Тернопіль: ВПК «Збруч».
- Мудра, І., Кіца, М. (2018). Еволюція українських жіночих журналів [Evolution of Ukrainian Women's Magazines]. Молодий вчений, 6(58), 45–49.
- Олійник, Н. (2003). Жіноча преса в Україні: минуле та сучасність [Women's Press in Ukraine: Past and Present]. Ї, 27, 132–150. <https://www.ji.lviv.ua/n27texts/oliynyk.htm>
- Пелешок, О. О. (2022). Кращий наратив районної преси Тернопільщини початку ХХІ століття [Local history narrative of the district press of the Ternopil region at the beginning of the 21st century]. (Дис. ... наук. ступеня д-ра філософії). ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль.
- Решетука, Т. (2010). Видавнича діяльність викладачів Української гімназії імені Франца-Йосипа I в Тернополі [Publishing Activity of Teachers of the Franz Joseph I Ukrainian Gymnasium in Ternopil]. Теле- та радіожурналістика, 9(1), 77–83.
- Решетука, Т. (2022). Літературно-мистецькі часописи Тернопілля кінця ХІХ – першої третини ХХ століття [Literary-Artistic Periodicals of Ternopil Region at the Turn of the 19th – Early 20th Century]. Studia Methodologica 54, 5–26. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/28619/1/Reshetukha.pdf>
- Романюк, М. М., & Галушко, М. В. (1993). Схема повного бібліографічного опису періодичного видання [Schema of Complete Bibliographic Description of a Periodical]. Збірник праць Науково-дослідного центру періодики, 1, 271–290.
- Сеник, А. (2008). Теребовлянщина [Terebovlyanshchyna]. Г. Яворський (гол. ред.) Тернопільський енциклопедичний словник. Т. 3: П–Я, (с. 399). Тернопіль: ВПК «Збруч».

Надійшла до редакції 07.07.2025.

Прийнято до друку 10.09.2025

Оприлюднено 22.10.2025